

deputaten herziening kerkorde

kerkorde in tweede lezing

Voorstellen voor de eindredactie van de kerkorde in tweede lezing

Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Ede 2014

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap administratieve ondersteuning via: dao@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Inleiding

Deputaten hebben de besluitvorming ter synode dd. 1 maart 2014 verwerkt in de tekst van de herziene kerkorde (HKO) in tweede lezing. Deputaten hebben deze tekstversie ter controle voorgelegd aan het moderamen van de GS. Deputaten ontvingen daarop van het moderamen dd. 14 april 2014 nog een aantal tekstuele opmerkingen betreffende de definitieve redactie van de HKO in tweede lezing.

De opmerkingen van het moderamen GS worden hierna cursief weergegeven en zijn telkens voorzien van de reactie van deputaten. De enkele door deputaten nog voorgestelde redactionele wijzigingen die hieruit resulteren zijn in de eindversie van de HKO in tweede lezing verwerkt.

Deputaten zien dit als de laatste ronde voor wat betreft de vaststelling van de HKO in tweede lezing. De HKO is hiermee klaar voor vaststelling door de GS. Deputaten rapporteren separaat over de besluitvorming betreffende de integrale vaststelling, het invoeringstraject en het overgangsrecht.

De eindversie van de HKO in tweede lezing is bijgevoegd.

Het stemt deputaten dankbaar dat hiermee het proces tot herziening van de kerkorde tot een afronding mag komen. We beseffen opnieuw op deze dag hoe bevoorrecht we zijn als *vrije kerk in een vrije staat* het kerkelijk samenleven zo te kunnen en mogen organiseren. Moge het dienen tot onderlinge vrede en vooral ruimte bieden aan de vrije verkondiging van het evangelie.

Hattem, 5 mei 2014

Deputaten herziening kerkorde,

Ds. K. Harmannij

Ds. P. Niemeijer

Mr. dr. P.T. Pel

Mr. J. Storm

Dr. M. te Velde

Br. L.H. Olde (toegevoegd secretaris)

Opmerkingen van het moderamen van de GS en de reactie daarop van deputaten HKO:

Moderamen GS

1. *In art B14.3 is het woord toestemming vervangen door goedkeuring. Deze vervanging berust niet op een besluit van de GS.*

Reactie deputaten:

Dat is juist. Deputaten hebben dit gesignaleerd na behandeling ter GS. Gelet op de consistentie van terminologie is hier alsnog gekozen voor 'goedkeuring' van de classis in plaats van 'toestemming'. Ten aanzien van de classis spreekt de HKO steeds van 'goedkeuring'.

Moderamen GS

2. *Een van de grondregels voor wetsteksten is: gelijke termen / woordcombinaties voor gelijke zaken. In dit verband valt het op dat u de termen instemming en goedkeuring gebruikt, terwijl het niet duidelijk is of er sprake is van een inhoudelijk verschil tussen beide termen. Bovendien valt het op dat deze termen soms worden voorafgegaan door het woord "vooraf". Daarbij blijft onduidelijk of in alle andere gevallen geen sprake is van vooraf.*

Reactie deputaten:

Consistentie van terminologie is inderdaad het uitgangspunt. Vandaar ook de hierboven vermelde verbetering van B14.3. De HKO kent het volgende stramien:

- a. **Goedkeuring:** de term 'goedkeuring' is telkens gekoppeld aan de taakstelling van de classis als sprake is van een besluit van de kerkenraad dat deze goedkeuring behoeft. De HKO gebruikt 'goedkeuring' als het woord dat het beste past bij de classis als meerdere vergadering t.o.v. de kerkenraad. De classis verleent haar goedkeuring aan het besluit van de kerkenraad ...
- b. **Instemming:** de term 'instemming' is gekoppeld aan het approbatierecht van de gemeente. Zie hierover de toelichting van deputaten in reactie op de consideraties bij artikel F73 (p. 35):
"De vraag is allereerst wat we kerkrechtelijk moeten verstaan onder 'approbatie'. Het approbatierecht is het instemmingsrecht van de gemeente ten aanzien van een besluit van de kerkenraad. Als geen gegronde (vroeger: 'wettige') bezwaren worden ingebracht, is de stilzwijgende instemming van de gemeente verkregen. Daarmee is het approbatierecht dus tevens het recht van de gemeente tot het indienen van bezwaar. Zo is het ook altijd opgevat bij de uitleg van art. 4 DKO en art. 5 en 6 van de huidige KO. Vgl. o.a. Joh. Jansen, *Korte verklaring van de kerkenordening* (1923), p. 22-23; F.L. Bos, *De orde der kerk* (1950), p. 29-30; K. Harmannij, *Wegwijs in de kerkorde* (1990), p. 44-47 en anderen."

De gemeente stemt in met het besluit van de kerkenraad ...

In zoverre is er dus een duidelijk verschil in de terminologie, de instanties en de aard van het goedkeuringsrecht resp. instemmingsrecht.

Er zijn echter twee complicerende factoren, die afbreuk kunnen doen aan de gewenste duidelijkheid.

Allereerst het feit dat we de term 'instemming' behalve voor het instemmingsrecht van de gemeente ook gebruiken voor het in enkele gevallen benodigde akkoord van de *naburige kerkenraad*. Hiervoor is gekozen om in die gevallen de term 'goedkeuring' te vermijden, die we immers reserveren voor de classis. Het komt echter beter voor om in die gevallen ook de term 'instemming' te vermijden en die strikt te reserveren voor de gemeente. Dit

des te meer, omdat het instemmingsrecht als approbatie recht c.q. recht van bezwaar van de gemeente ook echt een ander karakter heeft dan het vereiste consent van de kerkenraad van de naburige kerk. Daarom adviseren wij alsnog ook een eigen term te hanteren voor de accordering door de naburige kerkenraad en wel de term 'toestemming'.

Het schema is dan zeer overzichtelijk:

- kerkenraad > besluit
- gemeente > instemming
- classis > goedkeuring
- naburige kerkenraad > toestemming

Wij hebben de desbetreffende HKO-bepalingen over de naburige kerkenraad hieraan aangepast.

Een tweede complicerende factor is gelegen in de tijdsaanduiding 'vooraf'.

Ter vermijding van misverstand is in de HKO bij de goedkeuring door de classis in de meeste gevallen vermeld dat deze goedkeuring vooraf is vereist. In drie bepalingen blijkt dat niet te zijn gebeurd, maar zou dit alsnog kunnen worden opgenomen. Daarmee is de goedkeuring van de classis altijd vooraf vereist.

Bij het instemmingsrecht = approbatie recht = bezwaarrecht speelt dit niet, omdat dit valt onder F73.2.

Bij de toestemming van de naburige kerkenraad speelt dit weer wel. Hier zijn echter twee uitzonderingen van toepassing in B18 en B27: bij een op non-actiefstelling van predikant resp. ouderling of diaken kan soms de noodzakelijk toestemming van de naburige kerkenraad niet worden afgewacht. In dat geval kan de toestemming zo spoedig mogelijk achteraf worden gevraagd.

Om alsnog te vermijden dat telkens in de afzonderlijke bepalingen de aanduiding 'vooraf' moet worden herhaald, stellen wij voor in F71.6 een nieuwe bepaling op te nemen die de algemene regel stelt dat goedkeuring en toestemming *vooraf* zijn vereist, behoudens de twee genoemde uitzonderingen.

Bijkomende vraag is nog wat eigenlijk wordt bedoeld met 'vooraf'. Vooraf aan wat? Met vooraf wordt bedoeld: voorafgaand aan het inwerkingtreden van het besluit.

Het voorgestelde nieuwe F71.6 luidt dan als volgt:

'F71.6 De voor een besluit van de kerkenraad vereiste goedkeuring van de classis of toestemming van de naburige kerkenraad dient te worden verkregen vóór de inwerkingtreding van het besluit. Afwijking hiervan is mogelijk in geval van art. B18 en B27.'

Moderamen GS

3. *In B9.1 hebt u het over Evangelie en in C50.1 / C50.3 over evangelie. Het ontgaat ons waarom in de ene situatie een hoofdletter is gebruikt en in de andere een kleine letter.*

Reactie deputaten:

In B9.1 kan 'evangelie' met een kleine 'e' worden geschreven.

Moderamen GS

4. *In de kopjes in hoofdstuk B gaat het soms over predikanten en soms over predikant. Bij ouderlingen en diakenen wordt consequent de meervoudsvorm gebruikt. Waarom hier niet overal de meervoudsvorm gebruikt? Ook in de teksten zelf wordt gewisseld tussen enkelvoud en meervoud.*

Reactie deputaten:

Het gebruik van het enkelvoud en meervoud in hoofdstuk B t.a.v. de ambtsdragers is niet willekeurig.

Bij ouderlingen en diakenen is het reguliere spraakgebruik steeds gericht op het meervoud. Dat is ook logisch, vanuit de gedachte dat er in een gemeente altijd meer ouderlingen en diakenen zijn en dat zowel ouderlingen (presbyterium) als diakenen (diaconie) ook vanuit een collegiale structuur handelen. Als het gaat om ouderlingen en diakenen, heeft de HKO steeds als (eerste) perspectief de ouderlingen en diakenen in de plaatselijke kerk.

Bij het predikantsambt is dit in beide opzichten anders. Plaatselijk is het vertrekpunt juist de presentie van één predikant in een gemeente. Vandaar het spreken in enkelvoud in de opschriften van bijv. B11, B12, B15, B18, B19, B20, B21.

Bij predikanten in het meervoud gaat de gedachte uit naar de beroepsgroep van predikanten in den lande, de categorie predikanten als zodanig. Vandaar de opschriften boven B9, B10 en B13.

Dit schema is echter niet geheel zwart-wit en daar leent de materie zich ook niet voor. Het zou denkbaar zijn de opschriften van B14 en B15 van enkelvoud in meervoud te wijzigen. Wordt het daar echter beter van? Deputaten zien dat niet zo. En bij de kerkelijke 'maatregelen' van B18, B19, B20 en B21 zouden deputaten het spreken van 'predikanten' in meervoud willen vermijden alleen al om de suggestie tegen te gaan dat sprake zou zijn van een veelvoorkomend verschijnsel. De kop "schorsing en afzetting predikanten" boven B21 is geen verbetering t.o.v. "schorsing en afzetting predikant". Etc.

Kortom: deputaten stellen voor hier niet aan te gaan schaven.

Moderamen GS

5. *In B12.6 en B31.3 is sprake van "generale regelingen", op alle andere plaatsen van "generale regeling". Het ontgaat ons waarom in het ene geval sprake is van meervoud en in het andere van enkelvoud.*

Reactie deputaten

In beide bepalingen is sprake van generale regelingen in het meervoud, omdat niet helemaal is uitgesloten dat er nu of in de toekomst meerdere generale regelingen van toepassing (kunnen) zijn.

Moderamen GS

6. *In B13.2 is sprake van het "desbetreffende bindingsformulier" en op alle andere plaatsen van het "bindingsformulier". Betekent dit voor hoogleraren, docenten en bestuurders aan de TU een eigen bindingsformulier bestaat / wordt ontworpen? Krijgen predikanten, ouderlingen, diakenen en kerkelijk werkers allemaal het zelfde bindingsformulier?*

Reactie deputaten

Het woord “desbetreffende” hangt inderdaad samen met de eigen formulierteksten die bij de TU in gebruik zijn. In de Werkorde 1, 2 en 3 is hier steeds op verschillende wijze uitdrukking aan gegeven. Bij nader inzien is het ‘desbetreffende’ in de tekst van de HKO wellicht wat overdone. Het Statuut van de TU kent al verwijzingen in art. 25.3 Statuut voor de docenten, art. 12.5 Statuut voor de leden van de raad van toezicht en art. 16.5 Statuut voor de leden van het curatorium. B13.2 kan volstaan met de eis van “het bindingsformulier” en de detaillering aan de TU overlaten. De essentie van het bindingsformulier staat immers al in de eerste volzin van B13.2: gebondenheid aan de leer van de Bijbel, zoals samengevat in de belijdenisgeschriften. Het woord “desbetreffende” kan alsnog vervallen.

Moderamen GS

7. *Is het in C37.1 taalkundig niet fraaier om de werkwoordsvormen “is” en “dient” op vergelijkbare plaatsen in de zin te zetten: “die is tot eer van God en die dient ...”?*

Reactie deputaten

Deputaten beantwoorden deze vraag negatief. De voorgestelde parallelie zou opgaan als er sprake zou zijn van: “... die is tot eer van God en die dient **tot** opbouw en eenheid van de gemeente”. Nu is er de uitdrukking gebruikt “die de opbouw en eenheid van de gemeente dient” en dan kan het werkwoord alleen achteraan staan.

Moderamen GS

8. *Is het in C49 niet fraaier / duidelijker om te spreken van “woord en daad” en “Gods Woord en gebed”? “Woord” is zo’n term waarvan alleen de insider de werkelijke betekenis kent.*

Reactie deputaten

Als deputaten goed begrijpen, is de suggestie om in C49.5 te spreken van “Gods Woord en gebed”. Dit kan echter niet in één uitdrukking, omdat de toevoeging “Gods” alleen kan slaan op “Woord” en niet op “gebed”. Het gaat hier om het Woord van God en het gebed van de kerk. Wij stellen voor geen wijzigingen toe te passen: in C49.1 gebruiken we de staande uitdrukking ‘woord en daad’. In C49.5 wordt met Woord toch primair bedoeld op de troost van het evangelie. Beide formuleringen hebben niet dezelfde spits en kunnen dus ook verschillend worden verwoord (!).

Moderamen GS

9. *Kan in D51.3 het eerste lidwoord “de” niet beter vervallen?*

Reactie deputaten

Deze suggestie nemen we niet over. D51.3 is het resultaat van een uitgebreide gedachtewisseling ter GS Harderwijk over de (goede) formulering van de doelstelling van de kerkelijke tucht. Het bepaalde lidwoord ‘de’ heeft hier wel een functie. Zonder het lidwoord lijkt het woord ‘verzoening’ vooral terug te slaan op ‘Zij’, dat is de kerkelijke tucht zelf. Het redebeleid is dan: “Zij (de kerkelijke tucht) is gericht op verzoening met ....” Met het lidwoord *verwijst* de kerkelijke tucht meer naar de zondaar die het aangaat. Het redebeleid is dan: “Zij (de kerkelijke tucht) is gericht op de verzoening (nl. van de zondaar) met ...”.

- Moderamen GS*
10. *In D59.1 kan de zin “Hierbij is art D54.1 van toepassing” slaan op de behandeling door de kerkenraad maar ook op de behandeling door de classis. Wat is hier de bedoeling?*

Reactie deputaten

De bedoeling is dat deze slotzin slaat op de classisbehandeling. Want voor de kerkenraadsbehandeling geldt nu juist D54.1. Zie expliciet de MvT op art. D8 in WO 3. Beoogd is te reguleren dat de betrokkene zich ook bij de classisbehandeling mag verantwoorden. Nu de tekst aanleiding geeft tot deze vraag is een kleine redactiewijziging gewenst. Deputaten stellen voor de zin “Hierbij is art. D54.1 van toepassing.” te vervangen door de zin: “De classis geeft hierbij toepassing aan art. D54.1.”

- Moderamen GS*
11. *In D59.2 het voorzetsel “om” laten vervallen (voorkeur) of het twee keer gebruiken.*

Reactie deputaten

Deputaten volgen beide suggesties om het woord “om” hetzij te laten vervallen hetzij juist te herhalen niet. Taalkundig staat het ene “om” op de juiste plaats en ziet het op beide acties daarna: het bidden en het aansporen. Een herhaling van het “om” voor het tweede werkwoord is niet nodig en niet fraai. In strikte zin zou ook het ene “om” gemist kunnen worden, maar daar wordt de zin per saldo niet helderder van. Het woord “om” benadrukt dat het gaat om de actie van de één (de gemeente) voor, ten behoeve van, ten gunste van de ander (de zondaar).

- Moderamen GS*
12. *Op twee plaatsen gaat het over de rol / positie van diakenen bij het opstellen van voordrachten. In B12.3 luidt de formulering dan “gehoord de diakenen”. In B25.3 luidt de formulering “de kerkenraad toetst, in direct overleg met de diakenen”. De ene keer “gehoord”, de andere keer “in direct overleg”. Betekent dit verschil in formulering een verschil in rol / positie. Zo niet, verdient het dan geen aanbeveling de formuleringen gelijk te trekken?*

Reactie deputaten

Het verschil in redactie is terug te voeren op de wordingsgeschiedenis van beide artikelen. Er is geen principieel verschil beoogd in de positie van de diakenen jegens de kerkenraad in het ene en het andere geval. Voor de transparantie van de onderscheiden verantwoordelijkheden in dezen verdient het dan de voorkeur om in B25.3 ook de uitdrukking “gehoord de diakenen” te hanteren. Aldus stellen deputaten voor.